

Oikeusministeriö
Kirjaamo: oikeusministerio@om.fi

Viite: Lausuntopyyntöne 25.9.2013 OM 1/61/2011

LAUSUNTO LUONNOKSEEN HALLITUKSEN ESITYKSEKSI VANKEUS- JA
TUTKINTAVANKEUSLAIN MUUTTAMISESTA SEKÄ RIKOSLAIN 2 LUVUN 15 §:N
KUMOAMISESTA

Yleistä

Kriminaalihuollon tukisäätiö on rangaistuksesta vapautuvien ja heidän läheistensä suoriutumista edistävä valtakunnallinen asiantuntijan ja palvelujen tuottaja. Säätiön tavoitteena on edistää kuntoutustavoitteista kriminaalipolitiikkaa.

Vankeus- ja tutkintavankeuslakien uudistukselle on selkeä tarve. Hallituksen esitys on laaja ja monesta eritasoisesta uudistuksesta koostuva paketti. Säätiön edustaja on osallistunut vankeuslakitiimin tapaamisiin ja on ollut hyvin myönteistä todeta keskusteluissa otettuja asioita otetun huomioon lakiesityksen valmistelussa.

Rikosseuraamuslaitokseen kohdistuneet, säätiön mielestä osin perusteettomat säästötavoitteet, heijastuvat esityksessä, ja valitettavasti niin, että ne rajaavat ja kohdistavat kuntoutustavoitteisen toiminnan kehittämistä alisteisena jo nyt todetuille riittämättömille kuntoutukseen osoitetuille voimavaroille ja toisaalta Rikosseuraamuslaitoksen näkökulmasta toteutettaviin toiminnan sujuvuutta ja tehokkuutta edistäviin muutoksiin. Säätiö olisi toivonut, että esityksessä olisi paneuduttu suuremmassa määrin rikosseuraamusaikaisen kuntoutustoiminnan ja siihen liittyvien voimavarojen parantamiseen. Nyt on tyystin jäänyt ottamatta huomioon, että Rikosseuraamuslaitoksen resurssivähennykset ovat heijastuneet kuntoutustoiminnan vähenemisenä sekä puutteellisena yhteistyönä siviiliyhteiskunnan kanssa vapautuvien valmennuksessa.

Uudenlaista vapautteen valmentavaa toimintaa on pienessä mittakaavassa voitu toteuttaa uusien seuraamusmuotojen kuten valvotun koevapauden ja valvontarangaistuksen myötä sekä ns. tuetun vapauttamisen kokeiluissa. Säätiö olisi toivonut, että lakiuudistus olisi tuonut lisää voimavaroja ja volyymia tämän kehityssuunnan vahvistamiseksi. Tällaisella panostuksella olisi ollut merkitystä rikosseuraamuksesta aiheutuvia haittojen vähentämisessä sekä uusintarikollisuuden vähentämisessä.

Säätiö olisi toivonut, että lakiuudistuksessa olisi voitu tehdä myös uusia avauksia toimenpiteisiin, joilla rangaistusta suorittavien edellytyksiä ja motivaatiota yhteiskunnassa suoriutumiseen vapautumisvaiheessa voitaisiin nykyistä paremmin edistää ja tukea. Esimerkiksi mahdollisuudella vankien velkojen hoitoon rangaistuksen aikana vankityötä tekemällä olisi uusia ulottuvuuksia avaava merkitys niiden ongelmien hoitamisessa, jotka vanki vapautuessaan kohtaa.

Hallituksen esityksellä nostetaan nykyisiä vankiloiden järjestyssääntöjä ja muita vallitsevia käytäntöjä lain tasolle. Tällä tavoin mahdollistetaan laitosten toimintakäytäntöjen yhtenäistäminen. Tämä parantaa vankien yhdenvertaisuutta, vankiloiden toimintakäytäntöjen ollessa tällä hetkellä hyvin erilaisia jopa saman

turvallisuustason laitosten välillä. Rikosseuraamuslaitoksen tulisi systemaattisesti seurata ja arvioida, miten lainsäädännön muutoksia käytännössä toteutetaan ja miten toimivia uudet säädökset ovat olleet. Esitykseen tulisi sisältyä velvoite, että tällainen arvio tehdään esim. viiden vuoden kuluttua säädösten voimaantulosta ja että arvion tekee soveltuva ulkopuolinen tahon.

Rikosseuraamuslaitoksen tulisi myös tehokkaammin tiedottaa vankiloiden toimintakäytännöistä sekä vangeille, heidän läheisilleen että siviilissä heidän kanssa työskenteleville. Kriminaalihuollon tukisäätiön kokemusten mukaan esim. kriminaaliasiamestointiaan tulee paljon vankiloiden käytäntöjä koskevia kysymyksiä, joihin vastaaminen ennemminkin kuuluisi Rikosseuraamuslaitoksen yksiköille.

Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjauksia on ilahduttavasti sisällytetty esitykseen, mutta vain osin ja joiltain kohdin lakiesitys on ristiriidassa linjausten kanssa. Lapsen edun näkökulma ei ole säätiön mielestä tullut riittävästi esiin esityksissä.

Useissa kohdissa perusteluina esitetään vankilan yleinen järjestys ja turvallisuus, mutta mitä tällä käytännössä tarkoitetaan, ei juurikaan avata. Vaarana on, että turvallisuusperusteet määrittävät aikaisempaa enemmän myös kuntouttavan toiminnan toteuttamista. Tällainen kehityssuunta heikentäisi järjestelmän tavoitetta uusintarikollisuuden ehkäisyssä ja vapautuvien suoriutumisen edistämässä.

Kaiken kaikkiaan esitys keskittyy pitkälti vankiloiden järjestyssääntöjen selkiyttämiseen vankien kuntoutukseen liittyvien kehittämistarpeiden jäädessä taka-alalle. Lausunnossaan Kriminaalihuollon tukisäätiö haluaa painottaa erityisesti vankien kuntoutumisen kannalta keskeisiä asioita. Nämä asiat liittyvät erityisesti rangaistusajan suunnitteluun, yhteydenpitoon ja vankien oikeusturvaan.

Vankeuslaki

1 luku 5 a § Lähiomainen ja muu läheinen

Esityksessä lähdetään siitä, että 'muu läheinen' on avopuoliso tai muu henkilö, jonka kanssa vanki on asunut kaksi kuukautta ennen vankilaan tuloaan. Kriminaalihuollon tukisäätiö katsoo, että perustelluista syistä tietyissä tilanteissa voitaisiin katsoa 'muuksi läheiseksi' esimerkiksi henkilö, jonka kanssa vangilla on yhteinen lapsi tai jonka kanssa vanki on aikaisemmin (kuin edellä mainitut 2 kuukautta) asunut yhdessä. Erillään asumiseen ennen vankilaan tuloa voi olla monia erilaisia syitä, jotka olisi huomioitava.

3 luku Rangaistusajan laskeminen

Rangaistusajan laskemiseen ja laskelman korjaamiseen sekä kiireellisessä tapauksessa päätöksenteon delegoimiseen esitettävät uudistukset ovat yhdenvertaisuuden sekä Rikosseuraamuslaitoksen henkilöresurssien suuntaamisen kannalta perusteltuja ja selkeyttäviä. Samoin ehdonalaisen vapauttamisen ajankohdan/elinkautisvangilla ensimmäisen mahdollisen ehdonalaisen vapauttamisen ajankohdan merkitseminen rangaistusaikapäätökseen on selkeyttävä ja hyvä muutos. Vangin kannalta on kohtuullista myös huomioida "pakottava tai muu hyväksyttävä syy" rangaistusajaksi lukemisessa.

4 luku 7 § Suunnitelman laatimismenettely

Rangaistusajan suunnitelman laatiminen jo vapaudessa on kannatettavaa ja saattaa mahdollistaa tuomitun osallisuuden nykyistä paremmin. Esityksestä ei selviä, millä perusteella rangaistusajan suunnitelma valikoituisi tehtäväksi yhdyskuntaseuraamustoimistossa, vankilassa tai arviointikeskuksessa.

Kriminaalihuollon tukisäätiö ehdottaa pykälän kohtaan 'suunnitelma valmistellaan' velvoittavampaa sanamuotoa 'suunnitelma on valmisteltava yhteistyössä vankeuteen tuomitun kanssa'. Rangaistusajan suunnitelma laaditaan tällä hetkellä noin 95 %:lle vangeista, mutta haastatteluun perustuva suunnitelma kyetään tekemään vain noin neljäsosalle. Valtaosa suunnitelmista tehdään siten pelkästään papereiden

perusteella (OM: Tuomioiden täytäntöönpanon aloittaminen), vaikka henkilökohtainen haastattelu edistäisi vangin motivointia ja sitoutumista suunniteltuun kuntoutukseen. Papereiden perusteella tehty suunnitelma saattaa myös pohjautua vanhentuneisiin tai virheellisiin tietoihin.

Pykälässä on hyvät velvoittavat lisäykset suunnitelman ajantasaisuudesta huolehtimisesta ja uudelleen käsittelystä yhdessä vangin kanssa. Vapauttamissuunnitelmien tarpeellinen lisäys olisi, että suunnitelma voitaisiin vangin luvalla antaa hänen kotikuntansa sosiaaliviranomaiselle. Näin varmistettaisiin vankilassa aloitetun kuntouttavan työskentelyn jatkuminen myös vapautumisen jälkeen. Kaiken kaikkiaan vankilasta vapautumista tulisi systemaattisemmin tukea mutta tähän suuntaan esityksessä ei tehdä avauksia.

4 luku 9 § Sijoittaminen avolaitokseen

Kriminaalihuollon tukisäätiö puoltaa esitystä tuomitun sijoittamisesta vapaudesta suoraan avolaitokseen, jos tuomitun suoritettavana on enintään kahden vuoden vankeusrangaistus. Todennäköistä on, että tämä uudistus lisää vapaudesta vankilaan päähtyneenä saapuvien määrää. Tällöin avolaitoksissa tulee olla riittävät valmiudet katkaisu- ja päihdehoitoon ja tilanne tulisi ennakoida yhdessä vankeuteen tuomitun kanssa jo rangaistusajan suunnitelmaa laadittaessa. Tällaisissa tilanteissa tulisi selvittää myös yhteistyötä henkilön kotikunnan päihdehuollon kanssa. Päähtyneenä avolaitokseen saapuminen ei saisi automaattisesti merkitä siirtoa suljettuun vankilaan ja vähintään säädöksessä tulisi huomioida, kuinka nopeasti ja millä ehdoilla vanki voidaan tässä tilanteessa siirtää takaisin avolaitokseen.

5 luku 3 § Erillään asuminen omasta pyynnöstä

Ehdotus, että erillään asumisen perusteet on otettava määräajoin uudelleen harkittavaksi, on hyvin kannatettava. Ehdotuksessa tulisi myös huomioida, miten varmistetaan toiminnan järjestäminen joko omasta pyynnöstään erillään asuville tai turvallisuus- ja kurinpidollisista syistä eristetyille.

6 luku 3 § Vangin siirtäminen toiseen vankilaan

Esityksen mukaan vangin siirtäminen suljetusta vankilasta toiseen suljettuun vankilaan tai avolaitoksesta toiseen avolaitokseen ei edellytä vangin suostumusta. Vangilla tulee kuitenkin ensisijaisesti olla mahdollisuus oikaisuvaatimuksen tekemiseen näistä laitossiirroista. Vähintään vankia tulisi kuulla.

6 luku 3 a § Vangin lyhytaikainen siirtäminen toiseen vankilaan

Säännös lyhytaikaisesta siirtämisestä toiseen vankilaan esimerkiksi tapaamista, poistumisluvan järjestämistä tai muuta vastaavaa syytä varten on tarpeellinen.

7 luku 1 § Vankien asuintilat

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että vangeilla tulee olla mahdollisuus päästä wc:hen kaikkina vuorokaudenaikoina. Tämä on perusteltua nykytilanteessa, jossa edelleen vankiloissa on lähes 200 paljusellia. Keskeistä on kuitenkin kyseessä olevien vankiloiden peruskorjaus asianmukaisten WC-tilojen saamiseksi, minkä viivästyisestä Euroopan neuvoston kidutuksen vastainen komitea (CPT) on antanut Suomelle useita huomautuksia. Toisaalla samaan aikaan esimerkiksi Turun vankilassa on 10-paikkainen varmuusosasto asianmukaisine WC-tiloineen tyhjänä henkilökuntapulan takia (säätösyyt).

7 luku 5 § Ruokahuolto

Vankien omatoiminen ruokahuolto lisää parhaimmillaan arjen taitojen hallintaa. Toisaalta se voi myös lisätä riskiä yksipuolisiin ja terveyttä heikentäviin ruokailutottumuksiin. Omatoimisen ruokahuollon tueksi vangeille tulisi järjestää kursseja terveellisestä ravinnosta joko vankilan omana toimintana tai ulkopuolelta hankittuna.

7 luku 6 a § Tupakoinnin kieltäminen

Tupakoinnin kieltäminen vankiloiden sisätiloissa on kannatettavaa mutta kiellon lisäksi vankiloissa tulisi olla tarjolla myös tupakoinnin lopettamista tukevia toimintoja, kuten tukiryhmiä tai kanttiinissa myytäviä nikotiinikorvausvalmisteita.

10 luku 6 a § Sairastumisesta ilmoittaminen

Esityksessä on myönteisesti otettu omaiset huomioon ehdottamalla vankeus- (ja tutkintavankeuslain puolella tutkintavangeille) mahdollisuutta ilmoittaa vakavasta sairastumisestaan tai vammautumisestaan läheiselleen.

12 luku Sähköinen viestintä

Sähköisen viestinnän lisääminen vankeuslakiin on lainsäädännön ajantasaistamista ja yhtenäistää laitosten toimintaa.

6 a § Matkapuhelimen käyttö

Esityksen mukaan avolaitoksessa vangille voidaan antaa lupa käyttää matkapuhelinta, mikä toisi lain tasolle vallitsevan käytännön. Matkapuhelimen käyttöluvan sisältyvissä ehdoissa tulisi huomioida vangin mahdollisuus hoitaa viranomaisasioita matkapuhelimella virka-aikaan. Erityisesti suoraan vapaudesta avolaitokseen saapuville vangeille tulisi tiedottaa jo rangaistusajan suunnitelmaa laadittaessa, minkälainen matkapuhelin hänellä voi olla hallussaan.

Keskeinen puhelimen käyttöön liittyvä ongelma, johon esityksessä ei oteta mitään kantaa, on suljettujen vankiloiden erittäin rajoitetut puhelinkäytännöt, jotka vaikeuttavat vankien viranomaisasioiden hoitoa merkittävästi samoin kuin myös yhteydenpitoa lähiomaisiin.

9 ja 9a § Sähköpostin ja internetin käyttö

On erittäin perusteltua, että vangin mahdollisuus sähköpostin ja internetin käyttöön esitetään otettavaksi lakiin. Molemmat mahdollistavat ja edistävät vangin viranomaisasioiden hoitamista ja vapautumisen valmistelua. Olennaista on, että lakiehdotus antaa samat mahdollisuudet sekä suljettujen että avolaitosten vangeille. Vuonna 2012 yli 60 % vangeista vapautui suljetusta laitoksesta, jolloin mahdollisuus suljetussa vankilassa internetin kautta esimerkiksi asuntohakemusten tekemiseen on keskeistä. On myös huomattava, että internetin ja sähköpostin käyttö liittyvät usein toisiinsa: sähköpostipostiosoitetta tarvitaan esim. palveluihin rekisteröitymisessä tai se on ensisijainen yhteydenottotapa.

Esityksen perustelujen mukaan sähköpostin käyttöluvan päätösharkinnassa merkitystä olisi vangin 'kuulumisella tai perustellulla epäilyllä kuulumisesta järjestäytyneeseen rikollisryhmään tai muuten osallistumisesta sellaisen ryhmän toimintaan'. Vankilan osastolla ja turvallisuustasolla voi olla myös merkitystä. Linjauksesta herää kysymys, mikä on perusteltu epäily ja millä tavoin ja minkälaisen tietojen perusteella arvioinnit tehdään? Pykälän perusteluissa olisi hyvä tuoda esille esimerkkejä perustelluista epäilyistä.

13 luku

2 § Tapaamistilat ja valvonta

Lakiehdotuksessa tarkennetaan tapaamiseen soveltuvia tiloja ja lähdetään siitä, että suljetuissa vankiloissa on oltava tilat sekä valvomattomia tapaamisia että lapsen tapaamisia varten. Esityksen mukaan kaikissa avolaitoksissa ei kuitenkaan tarvitsisi olla valvomattomia tapaamistiloja vaan tapaamiset voitaisiin myöntää toiseen laitokseen, jos vanki ei ole poistumislupakelpoinen. Säätiön tietoon tulleiden tapausten perusteella valvomattomien tapaamisten saanti toisiin laitoksiin on usein vaikeaa tilojen runsaan käytön takia. Miten varmistetaan, että toisen laitoksen tapaamistilojen käyttöaste ei muodostuisi esteeksi vangin valvomattomien tapaamisten järjestämiselle?

Edellä esitettyyn viitaten Kriminaalihuollon tukisäätiö esittää, että pykälän 1 momentti muutetaan seuraavasti: 'vankilassa on oltava asianmukaiset tilat valvottuja ja asiamiehen tapaamisia varten sekä soveltuvat tilat valvomattomia ja 5 §:ssä tarkoitettuja lapsen tapaamisia varten'.

3 § Valvottu tapaaminen

Esityksen mukaan suljetussa vankilassa valvottu tapaaminen järjestetään valvotussa tapaamistilassa, jossa vangin ja tapaajan välissä voi olla rakenteellisia esteitä. Ruotsissa suljetuissa vankiloissa tapaamiset järjestetään pääsääntöisesti erityisissä vierailuhuoneissa ja avolaitoksissa vangin asuinhuoneissa, jolloin lapsi voi koskettaa vanhempaansa kaikissa tapaamisissa. Suomessakin pitäisi pyrkiä tähän suuntaan.

5 § Lapsen tapaaminen

Tällä hetkellä laitoksilla on käytössä erilaisia lasten ikärajoja, joita sovelletaan tapaamisia myönnettäessä. Esityksen mukaan vangille voidaan myöntää lupa alle 15-vuotiaan lapsen tapaamiseen. Kriminaalihuollon tukisäätiö esittää, että ikärajaksi määriteltäisiin 18 vuotta. Vanhemman vastuu lapsen huollosta päättyy silloin, kun lapsi täyttää 18 vuotta (laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 3 §).

Yksityiskohtaisten perustelujen mukaan lapsitapaaminen voitaisiin myöntää myös puolison tai avopuolison lasten kanssa. Tämä on hyvä tarkennus, joka saattaisi puolison/avopuolison lapset tasa-arvoisempaan asemaan vangin biologisten lasten kanssa.

12 § Alaikäisen tapaajan vankilaan päästäminen

Alle 15-vuotiaan tapaajan vankilaan päästäminen edellyttäisi esityksen mukaan huoltajan suostumusta, ellei tavattava vanki ole hänen vanhempansa. Miten meneteltäisiin vanhempien keskinäisissä ristiriitatilanteissa toisen vanhemman vastustaessa tapaamista, mutta lapsen halutessa tulla tapaamaan?

Alaikäisen tapaajan ollessa huostaanotettu, suostumuksen antamisesta päättäisi lastensuojeluviranomainen. Kriminaalihuollon tukisäätiön kokemuksen mukaan siviiliviranomaisilla on usein vain vähän tietoa vangin vanhemmuudesta ja vankilaolosuhteista ja tapaamisia usein vastustetaan lähtökohtaisesti. Miten lapsen etu ja oikeus tapaamiseen varmistetaan näissä tapauksissa?

Kriminaalihuollon tukisäätiö esittää, että alaikäisen lapsen toivomukset ja mielipide on selvitettävä silloin, kun se on mahdollista hänen ikänsä ja kehitystasoonsa nähden (vrt. lapsen oikeuksien yleissopimus 12 artikla, laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2 luku 10 §, laki potilaan asemasta ja oikeuksista 7 §).

14 § Yhteydenpito videoyhteyden välityksellä

Yhteydenpidon mahdollistaminen omaisiin ja asiamieheen sekä kiireellisissä tilanteissa myös viranomaisiin videoyhteyden kautta on erittäin tarpeellinen lisäys. Samalla on tärkeää varmistaa, että videoyhteyden ottamiseen on tila, jossa voidaan tosiasiallisesti käydä myös luottamuksellisia keskusteluja Skypen käyttömahdollisuus parantaa omaisten mahdollisuutta yhteyden järjestämiseen.

18 luku 4 § Eristämistarkkailu

Ehdotuksessa esitetään eristämistarkkailun yhteydessä soveltuvan (tarkkailuhaalari) antamista vangin käyttöön. Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisun (2011/2/10) mukaan ennen kuin asiasta säädetään lailla, tulee odottaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisua asiasta vireillä olevaan kanteluun. Kriminaalihuollon tukisäätiö katsoo, että valvonnan lisäämisen sijasta tulisi lisätä vankien mahdollisuuksia päihdekuntoutukseen.

On melko vaikea ymmärtää väitettä, että tarkkailuhaalareiden käyttö ei olisi epäinhimillistä ja vangin ihmisarvoa alentavaa. Myöskään perusteluissa sivulla 12 esitetyt luvut tarkkailuhaalareiden tehokkuudesta valvontavälineenä eivät juuri vakuuta. Jos 48:lta tarkkailuhaalareita käyttäneeltä vangilta huumausaineita löytyi kymmeneltä, 38:aa oli siis pidetty niissä turhaan eli "onnistumisprosentti" oli vain 21 %. Ehdotuksesta puuttuu myös aikaraja, kuinka kauan tarkkailuhaalareita saadaan vangin päällä pitää.

19 § ja 16 luku 7 § 3 mom Päihhteettömyyden valvonta

Hallituksen esityksen mukaan päihhteettömyyden valvonta olisi mm. valvomattomien tapaamisten ja lapsitapaamisten luvan ehtona. Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjaustyöryhmä on esittänyt, että tapaamisten edellytyksenä voi olla päihdetesti, mutta positiivinen testi ei ole automaattinen tapaamisen epäämisen peruste. Lasta ei saa rangaista vanhemman päihdeiden käytöstä, jos tapaaminen muutoin on lapsen edun mukainen. Mikäli vanhempi antaa positiivisen päihdetestin, tapaaminen voidaan järjestää tarvittaessa astetta valvotumpana. 2011 tehdyn selvityksen mukaan ainakin Hämeenlinnan vankilassa lapsen tapaaminen voi toteutua, vaikka vanhempi antaisi positiivisen päihdetestin (Tarja Sassi: Suljettujen vankiloiden vanhempi-lapsi-tapaamistilat).

Edellä esitettyyn viitaten Kriminaalihuollon tukisäätiö esittää lisättäväksi 16 luvun 7 § perusteluihin lausuman siitä, että positiivinen testitulokset ei ole automaattinen tapaamisen epäämisen peruste.

Pykälässä on hyvä tarkennus siitä, ettei luvan epäämistä voida käyttää seuraamuksena vangin sellaisesta toiminnasta, jolla ei ole merkitystä tapaamisen ehtojen noudattamiselle.

20 luku 1–2 § Muutoksenhaku

Esityksen mukaan vankien oikeutta oikaisuvaatimusten tekemiseen laajennettaisiin merkittävästi. Vangit saisivat oikeuden vaatia oikaisua Rikosseuraamuslaitoksen päätöksiin, jotka koskisivat mm. siviilityölupaa, lupaa osallistua toimintaan vankilan ulkopuolella ja pääsyä tilapäiseen hoitoon ja tutkimukseen vankilan ulkopuolelle. Siirto avolaitoksesta suljettuun laitokseen säilyisi oikaisuvaatimuksen alaisena päätöksenä. Esitys on näiltä osin kannatettava.

Lakiehdotuksessa luetellaan myös päätökset, joihin vanki ei saisi vaatia oikaisua. Näiden joukossa ovat mm. päätökset valvomattomista tapaamisista ja lapsitapaamisista, luvat vankilan ulkopuoliseen toimintaan (perheleirit), poistumisluvat rangaistusajan perusteella ja tärkeästä syystä sekä vankilasiirrot (lukuun ottamatta avolaitoksesta suljettuun vankilaan siirtoa).

Kriminaalihuollon tukisäätiö katsoo, että mahdollisuutta oikaisuvaatimuksen tekemiseen on laajennettava seuraaviin päätöksiin (viitaten perustuslain 21 §:ään):

- 4 luku 9 § avolaitokseen sijoittaminen
- 6 luku 1 § ja 3 § vangin siirtäminen suljetusta toiseen suljettuun ja avolaitoksesta toiseen avolaitokseen
- 8 luku 9 § 3 mom lupa osallistua valvottuun ulkopuoliseen toimintaan, erityisesti perheleiritoiminta
- 13 luku 4 § ja 5 § valvottoman tapaaminen, lapsitapaaminen
- 14 luku 2 §, 4 § ja 6 § poistumislupa rangaistusajan pituuden perusteella ja tärkeästä syystä sekä saatettuna

Kyseiset päätökset vaikuttavat vankien perhesuhteiden hoitamiseen ja ylläpitämiseen ja niillä on suuri merkitys asianosaisille. Päätökset vaikuttavat lasten mahdollisuuksiin ylläpitää suhteita ja tavata vankilassa olevaa vanhempaa, mihin monet kansainväliset sopimukset ja perustuslaki velvoittavat myös

vankilaviranomaisia (Euroopan ihmisoikeussopimus 8 artikla, YK:n lasten oikeuksien yleissopimus 9 artikla, Perustuslaki 10 §).

Päätöksiä tehdessä viranomaisilla on laaja harkintavalta ja esityksen mukaan päätösvaltaa ollaan lisäksi laajalti siirtämässä alaspäin. Laaja harkintavalta sisältää mahdollisuuden väärinkäytöksiin.

Tutkintavankeuslaki

Tutkintavankien oikeuksia esitetään laajennettavaksi monin osin, mikä on erittäin perusteltua vankien yhdenvertaisuuden näkökulmasta ja tutkintavankeusaikojen ollessa varsin pitkiä. Keskeisiä uudistuksia olisivat tutkintavankien mahdollisuus päästä päihteettömälle sopimusosastolle, tapaamismahdollisuuksien laajeneminen vankeusvankeja vastaavasti (lasten tapaamiset, vankien keskinäiset) ja mahdollisuus sähköpostin ja internetin käyttöön. Myös lyhyeksi aikaa poistumisluville pääsy kiireellisen ja välttämättömän asian hoitamiseksi tarpeellisen valvonnan alaisena on merkittävä uudistus, mikä helpottaa tutkintavangin siviiliasioiden hoitoa.

Päihteettömälle sopimusosastolle pääsy tulisi turvata myös naistutkintavangeille.

Videoyhteyttä esitetään tutkintavangeille ainoastaan asiamiehen tapaamiseen liittyen. Merkittävä osa tutkintavangeista on ulkomaalaistaustaisia, jolloin yhteyden saaminen videon kautta lähiomaisiin olisi perusteltua myös heidän kohdallaan (vankeusvankien ohella).

Tutkintavangilla tulisi olla mahdollisuus oikaisuvaatimuksen tekemiseen ainakin niihin Rikosseuraamuslaitoksen päätöksiin, jotka koskevat valvomatonta tapaamista ja lapsitapaamista (9 luku 2 ja 3 §) lapsen edun mukaisesti.

Jukka Mäki
Toiminnanjohtaja

Marjatta Kaurala
Asiamiessosiaalityöntekijä